Utbildningsutskottets betänkande 1984/85:20

om anslag till statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader, m. m. (prop. 1984/85:100)

ÅTTONDE HUVUDTITELN

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1984/85:100 bilaga 10 (utbildningsdepartementet) under punkterna C 1–C 3 jämte motioner.

1. **Statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 1 (s. 217–218) och hemställer

att riksdagen till *Statens skolor för vuxna: Utbildningskostnader* för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 13 896 000 kr.

2. **Statens skolor för vuxna: Undervisningsmaterial m. m.** Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkt C 2 (s. 218–219) och hemställer

att riksdagen till *Statens skolor för vuxna: Undervisningsmaterial m. m.* för budgetåret 1985/86 anvisar ett reservationsanslag av 5 005 000 kr.

3. **Bidrag till kommunal utbildning för vuxna.** Regeringen har under punkt C 3 (s. 219–229) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen förordats om timramar för kommunal utbildning för vuxna,

2. bemyndiga regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,

3. godkänna vad som i propositionen förordats om beräkning av resurser för skolledning i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna,

4. godkänna att ett system med lärare med specialfunktioner införs i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna,

5. godkänna vad som i propositionen förordats om fördelningen av resurser på skolledning och lärare med specialfunktioner,

6. besluta att tjänster som rektor eller studierektor i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna inte skall knytas till en viss skolenhet utan till kommunal vuxenutbildning i kommunen,

7. godkänna vad som i propositionen förordats om tjänster som lärare vid skolväsendet i kommun även för tjänstgöring inom grundutbildning för vuxna,

8. till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 839 700 000 kr.

Motionerna

1984/85:802 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen beslutar att med ändring av sitt tidigare beslut återinföra en femgradig betygsskala för grundskolekurserna inom kommunal vuxenutbildning,

3. att riksdagen beslutar att under anslaget C 3. Kommunal vuxenutbildning anvisa 55 milj. kr. mindre än vad regeringen föreslagit.

1984/85:1343 av Anders Nilsson m. fl. (s) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av systemet för tilldelning av resurser (undervisningstimmar) till kommunal vuxenutbildning.

1984/85:2818 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

26. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om viss avgiftsfinansiering av vuxenutbildningen.

1984/85:2822 av Per Unckel m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

30. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om kommunal utbildning för vuxna samt att till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna för budgetåret 1985/86 anvisa ett förslagsanslag av 689 700 000 kr.

Utskottet

Riksdagen har nyligen beslutat (prop. 1983/84:169, UbU 1984/85:1, rskr. 1984/85:11) om vissa förändringar av kommunal vuxenutbildning (komvux) och grundutbildning för vuxna (grundvux). Vidare har riksdagen fattat beslut om en vuxenutbildningslag (prop. 1984/85:37, UbU 1984/85:8, rskr. 1984/85:97).

Föredragande statsrådet räknar för nästa budgetår med en oförändrad *omfattning av grundvux och komvux* enligt följande ramar:

för grundvux	1 234 000 undervisningstimmar
för grundskolekurser och för gymnasieskolekurser, etapp 2, i de allmänna ämnena svenska, engelska, matematik och samhällskunskap	1 300 000 undervisningstimmar
för gymnasieskolekurser i övriga allmänna ämnen	570 000 undervisningstimmar
för gymnasieskolekurser i yrkesämnen och särskilda yrkesinriktade kurser	786 000 undervisningstimmar
Totalram för kommunal utbildning för vuxna	3 890 000 undervisningstimmar

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner regeringens förslag om undervisningstimmar i komvux och grundvux samt lämnar regeringen begärt bemyndigande att – i den mån arbetsmarknadsskäl kräver det – öka antalet undervisningstimmar i komvux och grundvux för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa.

Regeringen föreslår att ett nytt system beträffande resurser för *skolledning i komvux och grundvux* skall införas den 1 juli 1986. Förslaget redovisas närmare i propositionen. Regeringen föreslår vidare att det system med lärare med specialfunktioner, som infördes för grundskolans del år 1982, skall tillämpas även för komvux fr. o. m. den 1 juli 1986. Enligt propositionen skall en minimigräns fastställas för vilka skolledningsresurser som skall utnyttjas för lärare med specialfunktioner. I övrigt bör kommunerna få frihet att fördela resurserna på skolledning och på lärare med specialfunktioner på det sätt som lokalt är lämpligast. Föredragande statsrådet föreslår slutligen att tjänst som rektor eller studierektor i komvux skall inrättas vid komvux i kommunen och inte vid en viss skolenhet.

Utskottet tillstyrker förslagen.

I propositionen behandlas också frågan om *lärartjänster i grundvux*. Det finns inte något eget lärartjänstsystem för grundvux. Lärarna har i dag sin anställning vid någon annan skolform eller vid skolväsendet i kommunen. Föredragande statsrådet förordar därför att tjänster som lärare i skolväsendet i kommun får inrättas även för tjänstgöring inom grundvux. Grundvux motsvarar årskurserna 1–6. Tjänsterna bör enligt propositionen motsvara tjänster som lärare 1 (lågstadielärare), 2 (mellanstadielärare), 3 (speciallärare med behörighet att undervisa i årskurserna 1–6) och 22 (hemspråkslärare). Enligt vad utskottet inhämtat innebär detta att – utöver hemspråkslärare – såväl lärare med låg- och mellanstadielärarutbildning som lärare med sådan utbildning kompletterad med speciallärarutbildning bör kunna komma i fråga för de nya tjänsterna.

Utskottet tillstyrker förslaget.

I motion 1984/85:802 (fp) yrkande 2 hemställs att riksdagen beslutar återinföra den *femgradiga betygsskalan för grundskolekurserna inom komvux*. Enligt motionärerna är det ett rättvisekrav att såväl eleverna i komvux som eleverna i grundskolan har samma betygssystem. Motionärerna anser vidare att den nyligen beslutade ordningen för komvux med betygen godkänd och icke godkänd kan leda till att kraven för godkänd sätts alltför lågt.

Utskottet har tidigare i samband med behandling av proposition 1983/84:169 om kommunal och statlig utbildning för vuxna tagit ställning till frågan om betyg inom komvux. Utskottet ställde sig då bakom regeringens förslag att den femgradiga betygsskalan skulle ersättas med enbart betygen godkänd och icke godkänd. Utskottet, som hänvisar till vad utskottet i det sammanhanget anfört i frågan (UbU 1984/85:1, s. 11–12), föreslår att riksdagen avslår motion 1984/85:802 yrkande 2.

I motion 1984/85:1343 (s) yrkande 1 begärs en *översyn av systemet för tilldelning av undervisningstimmar* till komvux. Enligt motionärerna bör varje län erhålla en totalram, som sedan länsskolnämnden har att fördela på kommunerna i länet.

Utskottet vill erinra om att en kommun f. n. disponerar högst 90 % av det antal undervisningstimmar i grundvux och komvux som kommunen hade under föregående budgetår. Resterande 10 % skall skolöverstyrelsen (SÖ) fördela mellan kommunerna. SÖ har emellertid befogenhet att delegera till länsskolnämnderna att göra denna fördelning. Sådan delegation har också skett för innevarande budgetår.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1984/85:1343 yrkande 1.

I motion 1984/85:2818 (m) yrkande 26 tas upp frågan om viss *avgiftsfinansiering* av komvux. I ekonomiskt kärva tider bör det, enligt motionärerna, vara möjligt för kommunerna att i vissa fall besluta om en större avgiftsfinansiering än vad dagens system tillåter. En sådan möjlighet kan skapa underlag för ett bredare kursutbud.

Utskottet anser att komvux av princip skall vara kostnadsfri för deltagarna med det undantag som i dag gäller för bl. a. sådant arbetsmaterial, som deltagarna i utbildningen använder själva och får behålla.

Med hänvisning till redovisad principiell inställning avstyrker utskottet motion 1984/85:2818 yrkande 26.

I propositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 839 700 000 kr. till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna.

I motion 1984/85:802 (fp) yrkande 3 föreslås en besparing på 55 000 000 kr. och i motion 1984/85:2822 (m) yrkande 30 en besparing på 150 000 000 kr. Sistnämnda besparing avses ej beröra grundvux.

Anslaget till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna tillgodoser angelägna ändamål. Förslagen i de aktuella motionerna innebär en drastisk

nedskärning av anslaget. Utskottet kan inte acceptera detta. Utskottet, som tillstyrker medelsberäkningen under anslaget, anser att riksdagen med bifall till proposition 1984/85:100 och avslag på motionerna 1984/85:802 yrkande 3 och 1984/85:2822 yrkande 30 bör anvisa 839 700 000 kr. till Bidrag till kommunal utbildning för vuxna för budgetåret 1985/86.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. beträffande *timramar för kommunal utbildning för vuxna*
   att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:100,
2. beträffande *ett bemyndigande*
   att riksdagen bemyndigar regeringen att – i den mån arbetsmarknadsskäl så påkallar – öka antalet undervisningstimmar i grundutbildning för vuxna och kommunal vuxenutbildning för att bereda utbildningsmöjligheter för arbetslösa,
3. beträffande *beräkning av resurser för skolledning i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna*
   att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:100,
4. beträffande *införandet av ett system med lärare med specialfunktioner i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna*
   att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:100,
5. beträffande *fördelning av resurser på skolledning och lärare med specialfunktioner*
   att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:100,
6. beträffande *tjänster som rektor eller studierektor i kommunal vuxenutbildning inkl. grundutbildning för vuxna*
   att riksdagen beslutar att sådana tjänster inte skall knytas till en viss skolenhet utan till kommunal vuxenutbildning i kommunen,
7. beträffande *inrättande av tjänster som lärare vid skolväsendet i kommun även för tjänstgöring inom grundutbildning för vuxna*
   att riksdagen godkänner vad som har förordats i proposition 1984/85:100,
8. beträffande *betygsskalan inom kommunal vuxenutbildning*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:802 yrkande 2,
9. beträffande *en översyn av systemet för tilldelning av undervisningstimmar till kommunal vuxenutbildning*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:1343 yrkande 1,
10. beträffande *viss avgiftsfinansiering av vuxenutbildningen*
    att riksdagen avslår motion 1984/85:2818 yrkande 26,

11. beträffande *anslagsbeloppet*
att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till proposition 1984/85:100 och med avslag på motionerna 1984/85:802 yrkande 3 och 1984/85:2822 yrkande 30 för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 839 700 000 kr.

Stockholm den 12 mars 1985

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Bengt Wiklund (s), Lars Gustafsson (s), Birgitta Rydle (m), Lennart Bladh (s), Göran Allmér (m), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Birger Hagård (m), Björn Samuelson (vpk), Ingvar Johnsson (s), Larz Johansson (c) och Linnea Hörlén (fp).

Reservationer

1. Återinförande av femgradig betygsskala i grundskolekurser (punkt 3, mom. 8)

Kerstin Göthberg (c), Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c) och Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar "Utskottet har" och slutar "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är ett rättvisekrav för såväl eleverna i kommunal vuxenutbildning som eleverna i grundskolan att den femgradiga betygsskalan återinförs inom den kommunala vuxenutbildningen för att skolformerna skall vara likvärdiga. En ordning i kommunal vuxenutbildning som innebär att endast "betygen" godkänd och icke godkänd används tenderar att leda till att kraven för godkänd sätts mycket lågt. Informationen till den studerande och eventuella avnämare blir därigenom mycket trubbig och inte sällan direkt missvisande.

Systemet med godkänd och icke godkänd innebär också att en särskild kvotgrupp måste finnas för de elever som önskar läsa vidare i gymnasieskolan. Detta blir onödigt om ett femgradigt betygssystem återinförs. Om så inte sker finns risk för att elever som en gång börjat i den kommunala vuxenutbildningens grundskolekurser alltid kommer att tillhöra den kommunala vuxenutbildningens utbildningssystem.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1984/85:802 yrkande 2 beslutar återinföra den femgradiga betygsskalan inom komvux.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *betygsskalan inom kommunal vuxenutbildning*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:802 yrkande 2 beslutar återinföra den femgradiga betygsskalan inom kommunal vuxenutbildning,

2. Möjlighet till viss avgiftsfinansiering av kurs (punkt 3, mom. 10)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar "Utskottet anser" och slutar "yrkande 26" bort ha följande lydelse:

I tider, då statsmakterna tvingas minska bidragen till kommunal utbildning för vuxna, bör det inte vara uteslutet för kommun att besluta om en större avgiftsfinansiering av kurs än som i dag medges. Om en större avgiftsfinansiering medges, skulle kommun kunna erbjuda utbildning som eljest inte skulle kunna komma till stånd. Riksdagen bör därför med bifall till motion 1984/85:2818 yrkande 26 besluta att 4 kap. 7 § första stycket Vuxenutbildningslagen skall utgå.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *viss avgiftsfinansiering av vuxenutbildningen*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2818 yrkande 26 beslutar att 4 kap. 7 § första stycket Vuxenutbildningslagen skall utgå,

3. Medelsberäkningen (punkt 3, mom. 11)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Anslaget till" och på s. 5 slutar "budgetåret 1985/86" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den statsfinansiella situationen kräver besparingar även på detta anslag. Inom kommunal utbildning för vuxna utgör grundutbildning för vuxna (grundvux) det viktigaste inslaget. Grundvux bör därför undantas från neddragningar.

Inom kommunal vuxenutbildning (komvux) erbjuds dels grundskolekurser, dels gymnasieskolekurser. Grundskolekurserna bör ges de resurser som krävs för att utbildningsefterfrågan skall kunna tillgodoses. Utskottet är berett att under rådande ekonomiska omständigheter ge gymnasieskolekurserna lägre prioritet.

Hur en kostnadssänkning skall utformas i detalj får det ankomma på regeringen att avgöra. Utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2822 yrkande 30 och med avslag på proposition 1984/85:100 och motion 1984/85:802 yrkande 3 anvisar 689 700 000 kr. under förevarande anslag.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till motion 1984/85:2822 yrkande 30 och med anledning av proposition 1984/85:100 och motion 1984/85:802 yrkande 3 för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 689 700 000 kr.,

4. Medelsberäkningen (punkt 3, mom. 11)

Linnea Hörlén (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar "Anslaget till" och på s. 5 slutar "budgetåret 1985/86" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det statsfinansiella läget inte tillåter en större uppräkning av anslaget än med 40 000 000 kr. Av detta skäl föreslår utskottet att riksdagen med bifall till motion 1984/85:802 yrkande 3 och med avslag på proposition 1984/85:100 och motion 1984/85:2822 yrkande 30 anvisar 784 700 000 kr. under förevarande anslag.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *anslagsbeloppet*

att riksdagen till *Bidrag till kommunal utbildning för vuxna* med bifall till motion 1984/85:802 yrkande 3 och med anledning av proposition 1984/85:100 och motion 1984/85:2822 yrkande 30 för budgetåret 1985/86 anvisar ett förslagsanslag av 784 700 000 kr.

minab/gotab Stockholm 1985 82320